

یادمان باشد شب امتحان وقت درس خواندن نیست.

یک مرور ساده، یک شام خوشمزه ، مسواک و یک خواب راحت.

پیش به سوی موفقیت...

فصل (۱) دوستان ما

- دوستی یکی از مهم ترین نیازهای ما به شمار می آید.
- خداوند در سرشت ما میل به محبت کردن و محبت دیدن و برقراری ارتباط با دیگران را قرار داده است.
- امام علی (ع) در نامه ای به امام حسن (ع) می فرمایند: با نیکان همدلی و رفاقت کن تا از آنان باشی و از بدان جدا شو تا از آنان نباشی.
- ویژگی های دوست از دیدگاه امام علی (ع): دوست خوب باید خیرخواه باشد و انسان را از کارهای بد بازدارد- دوست خوب باید صادق و یکرنگ باشد- دوست خوب باید خوش اخلاق و با ادب باشد.
- سخنان امام علی (ع) درباره ی دوست: هر کسی ادب ندارد عقل هم ندارد- دوست کسی است که در پشت سر هم صادق باشد یعنی حقوق دوست خود را صادقانه رعایت کند- کسی را برای دوستی انتخاب کن که تو را از بدی ها و رفتار نامناسب بازدارد زیرا چنین دوستانی به تو یاری می رسانند و سبب پیشرفت تو می شوند.
- باید با افراد عادل ، با ایمان و نیکوکار دوستی کنیم.
- با توجه به دستورات دین باید از دوستی با افراد بخیل، دروغگو و سخن چین خود داری کنیم.
- پیامبر اکرم (ص) در مورد بدترین افراد می فرمایند: بدترین افراد کسانی هستند که میان مردم سخن چینی می کنند و بین دوستان جدایی می اندازند.
- یکی از موضوعات مهم در دوستی حفظ دوستی است.
- حفظ دوستی یعنی ما با دوستانمان چه رفتارهایی داشته باشیم تا دوستی ادامه داشته باشد.
- اگر حد و مرز دوستی رعایت نشود موجب وابستگی زیاد و بر هم خوردن آرامش روحی افراد می شود.
- اگر کسی از ما درخواست نابجا داشت یا شرایط انجام آن کار را نداشتیم باید قاطعانه و محترمانه "نه" بگوییم.

فصل (۲) تصمیم گیری

- تصمیم گیری یعنی از بین دو یا چند چیز مواردی را انتخاب کنیم و مواردی را کنار بگذاریم.
- تصمیمات مهم در اخلاق و رفتار، سلامتی و وضع تحصیلی و آینده ی ما تاثیر می گذارد.
- مراحل تصمیم گیری: خوب فکر کردن و پرس و جو- بررسی راه حل ها و پیش بینی نتایج هر انتخاب- انتخاب بهترین راه.
- ویژگی های تصمیم خوب: به سلامتی هیچکس لطمه نزند- مشکل ساز نباشد- خلاف دستورات دین و قوانین خانه و اجتماع نباشد- نگرانی و نارضایتی هیچکی را به دنبال نداشته باشد.

- نکات مهم در هنگام تصمیم گیری: مشورت کردن- انتخاب فرد صالح برای مشورت کردن- تصمیم گیری به موقع- تحت تاثیر فشارهای روانی دیگران قرار نگرفتن.
- مشورت یعنی استفاده از فکر و تجربه ی دیگران.
- باید با افراد صالح مشورت کرد مثل پدر ، مادر، معلم و مشاور مدرسه.

فصل (۳) کشاورزی در ایران

- ما بخش عمده ی ای از غذای خود را از راه کشاورزی به دست می آوریم.
- کشاورزی سه مرحله دارد: کاشت، داشت و برداشت.
- عوامل موثر در کشاورزی دو دسته هستند: عوامل طبیعی و عوامل انسانی.
- عوامل طبیعی موثر در کشاورزی: خاک، آب و هوا، آب
- عوامل انسانی موثر در کشاورزی: نیروی کار(کشاورز، آبیار، علف چین، مهندس کشاورزی و...) - ابزار و وسایل(برای شخم زدن، آبیاری، دروکردن، کندن علف های هرز و ...) - سرمایه- مواد یا نهاده ها(بذر، کود، سم).
- همه ی زمین ها قابل کشاورزی نیستند. مثل زمین های پرشیب و سنگلاخ و خاک های آهکی یا نمکی در مناطق خشک.
- دشت های هموار و جلگه ای که خاک آبرفتی و حاصلخیز دارند برای کشاورزی مناسب هستند.
- خرما در مناطق گرمسیر، سیب زمینی در مناطق سردسیر و برنج در مناطق معتدل و مرطوب رشد می کند.
- آب مورد نیاز کشاورزی از آب باران ، رودها، کندن چاه یا قنات و ... تامین می شود.
- ایران کشوری آفتابی است برای همین میوه ها و سبزی های ایرانی ، خوش عطر تر و خوش مزه تر است.
- فعالیت های مهم کشاورزی: زراعت – باغداری.
- زراعت: کشت و پرورش گیاهانی که بعد از کاشت دانه، حداکثر تا یک سال محصول می دهند(گندم، جو، گوجه فرنگی، هویج).
- باغداری: کشت و پرورش نهال درختانی که بعد از یک یا چند سال محصول می دهند(درخت خرما، پرتقال، انار).
- سه گروه مهم از گیاهان زراعی: غلات ، حبوبات، محصولات جالیزی.
- گندم: گیاهی یک ساله که به دو صورت پاییزه و بهاره کشت می شود و کشت آن در همه ی استان های کشور ما رایج است.
- برنج: گیاهی یک ساله که درنواحی مرطوب و معتدل رشد می کند. بیش از نیمی از برنج در استان های شمالی کشت می شود.
- بعد از غلات، مهم ترین منابع غذایی حبوبات و محصولات جالیزی است که تقریباً در همه استان های کشور کشت می شود.
- کشت گلخانه ای یعنی پرورش گیاهان در گلخانه یا محیط مصنوعی که نور، گرما و رطوبت آن را خودمان تنظیم می کنیم.
- کشت گلخانه ای برای صرفه جویی در مصرف آب مناسب است.
- در گلخانه ها محصولات جالیزی، سبزیجات، قارچ های خوراکی و گیاهان زینتی پرورش می یابند.
- در ایران محصولات سردسیری و هسته دار مثل زردآلو، آلو، گوجه و آلبالو به صورت خشکبار و محصولات گرمسیری مثل خرما و پسته به دلیل مرغوبیت صادر می شوند.
- سخن امام صادق(ع) در مورد کشاورزی: کشاورزی و درختکاری کنید. به خدا قسم هیچ کاری برای مردم حلال تر و پاکیزه تر از آن نیست.
- بعضی محصولات کشاورزی به بازارهای نزدیک مزارع برده می شوند و بعضی دیگر در انبار و سردخانه نگهداری و سپس با کامیون و وانت به میادین میوه و تر بار در شهرهای دور و نزدیک برده می شود.

فصل (۴) ایران و منابع انرژی

- منابع انرژی: سوخت های فسیلی (نفت، گاز، زغال سنگ) - انرژی های نو یا قابل تجدید (خورشید، باد، آب) - انرژی هسته ای.
- سوخت های فسیلی: به زغال سنگ، نفت، گاز و مشتقات آن ها مثل گازوئیل و بنزین سوخت های فسیلی می گویند.
- نفت از انباشته شدن بقایای جانوران و گیاهان در کف دریاها و قدیمی در بین لایه های سنگ های رسوبی و بر اثر فشار و گرمای زیاد و با تغییر شیمیایی طی میلیون ها سال به وجود آمده است.
- بیشتر برق مورد نیاز ما از طریق سوزاندن نفت و گاز در نیروگاه ها به وجود می آید.
- برق به دو صورت تولید می شود: برق حرارتی (حرکت توربین ها با فشار بخار آبی که با سوزاندن سوخت های فسیلی به وجود می آید) و برق آبی (حرکت توربین ها با فشار آبی که پشت سد ها ذخیره شده است).
- بیشتر منابع نفتی ایران در جنوب غربی (خوزستان و خلیج فارس) و غرب (کرمانشاه) وجود دارد + اطراف تهران و قم.
- اولین چاه نفت ایران حدود ۱۰۰ سال پیش در مسجد سلیمان استان خوزستان کشف شد.
- بیشتر منابع گاز ایران در جنوب (خوزستان، عسلویه و کنگان در بوشهر، سرخون در هرمزگان) و در شمال شرقی (خانگیران سرخس در خراسان رضوی) است.
- بزرگترین تجارت جهان امروز: صادرات نفت و گاز.
- منابع غیر قابل تجدید: منابعی که با استخراج تمام می شوند.
- انرژی های نو (قابل تجدید): منابع انرژی که با استخراج تمام نمی شوند و همواره می توان از آنها استفاده کرد (خورشید، آب، باد).
- کاربردهای انرژی خورشیدی: گرم کردن هوا یا آب، تولید انرژی الکتریکی.
- انرژی هسته ای از شکافتن هسته ی اتم های بعضی عناصر مثل اورانیوم پدید می آید.
- استان یزد دارای منابع اورانیوم است.
- انرژی هسته ای قابل تجدید نیست.
- یک کیلوگرم اورانیوم معادل سوختن ۱۲۰۰۰ بشکه نفت خام انرژی تولید می کند.
- برچسب انرژی هفت رنگ دارد. هر چه فلش به سمت سبز پررنگ (A) نزدیک باشد یعنی وسیله بهتر است، انرژی کمتری مصرف می کند و کارایی بهتری دارد.

فصل ۵) شکوفایی علوم و فنون پس از ظهور اسلام

- دین اسلام از سرزمین عربستان طلوع کرد.
- پیامبر اسلام (ص) بعد از هجرت از مکه به مدینه حکومت اسلامی تشکیل دادند.
- بعد از رحلت پیامبر (ص) مسلمانان اسلام را در خارج از شبه جزیره ی عربستان از جمله ایران گسترش دادند.
- ایران سهم بسیار بزرگی در گسترش اسلام و پیشرفت های علمی داشت.
- در دوره ی اسلامی به دانشمندان حکیم می گفتند چون آنان علوم مختلف را می دانستند و در چند علم استاد بودند.
- در دوره ی اسلامی دانشمندان اغلب کتب خود را به زبان عربی می نوشتند چون زبان رایج آن زمان بود.
- خط زمان نشان می دهد هر واقعه در چه زمانی اتفاق افتاده است. خط زمان بر اساس قرن (صد سال) تنظیم شده است.
- عوامل موثر در گسترش علوم و فنون در دوره ی اسلامی: تعالیم دین اسلام (مهم ترین علت) - نیازهای جدید جوامع مسلمان - ترجمه - حمایت فرمانروایان از دانشمندان - تجارت و بازرگانی - کاغذ سازی.
- پیامبر اکرم (ص) می فرمایند: به دنبال کسب علم بروید حتی اگر مجبور شوید تا چین بروید.
- امام محمد باقر (ع) و امام جعفر صادق (ع) کلاس درس داشتند و شاگردان زیادی را تربیت کردند.

- مسلمانان برای تعیین قبله، پی بردن به ساعت طلوع و غروب، تقویم، انجام عبادت، کشتیرانی و دریانوردی به ریاضیات و ستاره شناسی نیاز داشتند.
- اسطرلاب وسیله ای است برای مطالعه ی موقعیت ستاره ها.
- مسلمانان درساخت و هدایت کشتی مهارت داشتند وبا توجه به جهت ستاره قطبی درآسمان مسیرخودرا در دریا پیدا می کردند.
- مسلمانان آثار علمی ایران و یونان را از زبان فارسی (پهلوی) و یونانی به عربی ترجمه می کردند.
- در دوره ی اسلامی تجارت و بازرگانی از راه دریا و خشکی رونق داشت.در این داد و ستد ها علوم و فنون منتقل می شد.
- مسلمانان کاغذ سازی را از چینی ها آموختند.
- در دوره ی اسلامی صدها مغازه کتاب فروشی در بغداد، نیشابور ، بخارا و ... وجود داشت.
- مراکز علمی جهان اسلام:دانشگاه و کتابخانه- نظامیه- رصدخانه- بیمارستان.
- دانشگاه جندی شاپور از مهم ترین مراکز علمی دوره اسلامی در اهواز در زمان ساسانیان تاسیس شد و تا ۳۰۰ سال فعالیت کرد.
- کتابخانه ی بزرگ در دوره ی اسلامی:کتابخانه ی سامانیان در بخارا که ابن سینا در آنجا تحقیق و مطالعه می کرد.
- نظامیه:مدارسی که عده ی زیادی در آن علم می آموختند و زندگی می کردند وحکومت خرج زندگی و تحصیل آنان را می داد.
- موسس نظامیه: خواجه نظام الملک.
- نظامیه های نیشابود و بغداد معروف بودند.
- دانشگاه های امروزی تقلیدی از نظامیه است.
- رصدخانه ها محل تحقیق در باره ی ستارگان بود.
- شهر های اصفهان ، ری و بغداد رصدخانه داشتند.
- نخستین بیمارستان و مدرسه ی پزشکی در دانشگاه جندی شاپور بود.
- معروف ترین بیمارستان دوره ی اسلامی در بغداد توسط عضدالدوله دیلمی بنا شد که داروخانه هم داشت.
- دوره ی شکوفایی اسلام هم زمان با عصر تاریکی در اروپا بود.

فصل ۶) سفری به اصفهان

- اصفهان در کوهپایه های زاگرس واقع شده و زاینده رود از وسط آن عبور می کند.
- جمعیت اصفهان حدود ۲ میلیون نفر است.
- نقشه ی گردشگری: نقشه ای که بر روی آن مکان های دیدنی و آثار تاریخی نشان داده شده است.
- اوج شکوفایی اصفهان مربوط به دوران صفویه است.
- به دلیل حمایت شاهان صفوی از صنعتگران، معماران ، هنرمندان و دانشمندان آثار با شکوهی در این شهر به وجود آمد و به نصف جهان مشهور شد.
- مکان های تاریخی و دیدنی اصفهان: مسجد امام ، مسجد شیخ لطف ...، کاخ عالی قاپو، بازار قیصریه که همه این بنا ها در اطراف میدان امام واقع شده است.
- میدان امام: ساخته شده به فرمان شاه عباس- طول میدان ۵۰۰ متر- در آن زمان یکی از بزرگترین میدان های جهان بوده است.
- مسجد شیخ لطف ...: ساخته شده به فرمان شاه عباس به منظور تدریس و اقامه ی نماز توسط شیخ لطف ... (عالم بزرگ آن زمان)- مدت زمان ساخت ۱۸ سال- دارای کاشی کاری های بی نظیر روی گنبد.

- مسجد امام: ۴ ایوان در ۴ جهات جغرافیایی دارد-مناره هایی با ارتفاع بیش از ۴۰ متر-پلکانهای مارپیچ درمناره ها برای بالارفتن از آن ها و خبررسانی و اذان گفتن-کشف معادن سنگ مرمر اطراف اصفهان همزمان با ساخت این بنا و استفاده از آن در بنای مسجد-دارای کتیبه هایی بر روی گنبد و مناره ها -برخی کتیبه های آن به قلم استاد علیرضا عباسی-گچ بری در سقف ایوان.
- کاخ عالی قاپو: دارای ۵۰ اتاق-ساخته شده در ۶ طبقه- شاه عباس در آن به امور کشور می پرداخت، دستورات حکومتی صادر می کرد و از مهمانان پذیرایی می کرد- از ایوان های آن بازی چوگان، جشن و رژه ی سربازان را تماشا می کرد- داخل تالار ها و اتاق ها نقاشی های مینیاتوری به قلم استاد رضا عباسی دیده می شود.
- کتیبه: نوشته هایی بر روی سنگ، کاشی و ...
- در کتیبه های دوره ی اسلامی، آیات قرآن، دعا و نام ائمه با خط خوش نوشته شده است.
- گنبد یکی از نشانه های معماری اسلامی است.
- تفاوت مهم مسجد امام و مسجد شیخ لطف ا...: مسجد امام مناره دارد ولی مسجد شیخ لطف ا... فاقد مناره است.
- در اوایل قرن دهم اوضاع سیاسی ایران نا بسامان بود و در کشور حکومت قدرتمند و یکپارچه وجود نداشت.
- موسس سلسله ی صفویه شاه اسماعیل صفوی است.
- مشهور ترین پادشاه صفویه: شاه عباس اول که اصفهان را به پایتختی برگزید.
- صفویان مذهب شیعه را به عنوان مذهب رسمی اعلام کردند.
- عوامل موثر در گسترش هنر و معماری در دوره ی صفویه: حکومت قدرتمند و یکپارچه (سرکوب مخالفان داخلی و شکست دشمنان داخلی مثل عثمانی ها در غرب و ازبکان در شرق)-رونق تجارت (کالای صادراتی مهم آن زمان: ابریشم، پارچه های زربفت، سنگ های قیمتی و خشکبار)- برقراری امنیت در راه ها و شهرها (ساخت راه ها و کاروان سراها و ایجاد امنیت در آن ها)- حمایت از هنرمندان (هزینه ی ساخت بناها از تملک زمین های زیاد در کشور و دریافت مالیات تامین می شد).
- سفرنامه: بسیاری از جهانگردان دیده ها، شنیده ها و خاطرات خود را از سفرهایشان می نوشتند یا نقاشی می کردند. به این نوشته ها سفرنامه می گویند.

فصل ۷) اوقات فراغت

- به مدت زمانی که انسان در اختیار دارد و به ماه ها و هفته ها و روزها و ثانیه ها تقسیم شده است، وقت یا اوقات می گویند.
- چگونگی ترسیم نمودار زمانی روزانه: ۱- رسم یک دایره ۲- تقسیم بندی آن به ۲۴ قسمت ۳- اختصاص هر قسمت به یک ساعت ۴- مشخص کردن کارهایی که در این مدت انجام می دهیم روی نمودار.
- برنامه ی متعادل: برنامه ای که در آن استراحت، خواب، درس، عبادت، تفریح و ... به اندازه و به مقدار کافی وجود داشته باشد.
- برنامه ی نامتعادل: برنامه ای که در آن به بخش هایی از زندگی کمتر یا بیشتر از حد لازم توجه شود.
- دیر خوابیدن و کمبود خواب، روی سلامت جسم و روان ما تاثیر بدی می گذارد.
- تفریح و سرگرمی باعث می شود دوباره برای فعالیت های دیگر انرژی و نشاط پیدا کنیم.
- اوقات فراغت: اوقاتی که فرد از امور اصلی زندگی مثل کار، تحصیل، وظایف و تکالیف خود فارغ یا آسوده شود.
- برای استفاده از اوقات فراغت باید برنامه ریزی داشته باشیم تا بتوانیم استفاده ی بهتر و مفیدتری از این ایام ببریم.
- راه های گذراندن اوقات فراغت: اخلاق و معنویت - مشارکت های اجتماعی - هنر و سرگرمی - سیر و سفر - مطالعه و مهارت آموزی - بازی و ورزش.
- برای پر کردن اوقات فراغت علاوه بر علاقه مندی باید شرایط و امکانات را در نظر بگیریم.
- چند بازی قدیمی: قایم باشک- نون بیار کباب ببر- عموزنجیر باف- الک دولک- بادبادک بازی- طناب بازی و...

- مکان های عمومی برای گذراندن اوقات فراغت: کتابخانه ی عمومی- کتابخانه ی مدارس- سالن تئاتر و سینما- پارک- شهر بازی- اردوگاه- فرهنگ سرا- موزه- باشگاه و سالن ورزشی- نگارخانه- مساجد و ...
- موسسات و سازمان هایی که در امور اوقات فراغت فعالیت می کنند: کانون پرورشی فکری کودکان و نوجوانان- سازمان دانش آموزی- سازمان فرهنگی هنری شهرداری- سازمان تربیت بدنی- سازمان آموزش فنی و حرفه ای- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و...
- برای استفاده از مکان های مختلف برای گذراندن اوقات فراغت باید قوانین و آداب مخصوص به آن مکان را رعایت کنیم.

فصل ۸) پوشاک ما

- عوامل موثر بر نوع پوشش: گروه ها، فعالیت های اجتماعی، آب و هوا، لباس های محلی، گذشت زمان (پوشاک در تاریخ).
- لباس های گروه های مختلف مردم نسبت به کار، نقش، موقعیت اجتماعی و زمانی متفاوت است.
- می توان از روی لباس پی برد چه شغل و حرفه ای دارند یا چه خدمتی به اجتماع می کنند.
- در نواحی سردسیر معمولاً مردم لباس های تیره و ضخیم و در نواحی گرمسیر معمولاً لباس های روشن و نازک می پوشند.
- در کشور ما اقوام مختلفی نظیر فارس، ترک، لر، گیلک، بلوچ، کرد و ... زندگی می کنند.
- موزه ی مردم شناسی محلی برای نگهداری و نمایش انواع لباسه های محلی است.
- در دوره ی گذشته گروه های مختلف اجتماعی مثل شاهزادگان، روحانیون، نظامیان و ... لباس های مخصوص به خود داشتند.
- در زمان گذشته مردان همواره سرپوش هایی نظیر تاج، کلاه، عمامه، دستار و ... بر سر داشتند.
- در گذشته خیاط لباس های مردم را می دوخت ولی در حال حاضر مردم بیشتر لباس های خود را از فروشگاه تهیه می کنند.
- به تولید کالا به یک شکل و به تعداد زیاد تولید انبوه می گویند.
- کارگاه تولیدی لباس به پارچه نیاز دارد و پارچه از نخ درست می شود.
- نخ ها به دو صورت طبیعی و مصنوعی ارائه می شوند.
- نخ ها در کارخانه ی نخ ریزی تولید می شوند و به کارخانه ی پارچه بافی (نساجی) فرستاده می شوند.
- صاحبان کارگاه های تولید لباس، پارچه را از عمده فروشان خریداری می کنند.
- برش کار شخصی است که از روی الگوهایی که دارد پارچه ها را می برد.
- خط تولید: همه ی افرادی که در کارگاه مشغول به کار هستند، بخشی از کار تولید را انجام می دهند تا کالا به صورت نهایی آماده شود. به این همکاری خط تولید می گویند.
- لباس باید پوشش مناسب را برای یک مرد یا زن مسلمان فراهم کند.
- رعایت حجاب و عفاف موجب وقار و متانت شخص می شود.
- بودجه یعنی مقدار پولی که می توانیم برای انجام یک کار یا خریدی به چیز بپردازیم.

فصل ۹) دریاها ی ایران

- دریاها گودال های پر از آبی هستند که به اقیانوس ها راه دارند.
- اقیانوس ها پهنه های آبی بسیار بزرگ کره ی زمین هستند.
- دریای خزر دریاچه است چون به آب های آزاد راه ندارد ولی به دلیل اینکه بسیار بزرگ است به آن دریا می گویند.
- نام های مختلف دریای خزر در طول تاریخ: دریای گیلان- دریای مازندران- دریای قزوین- دریای گرگان.
- در نقشه های خارجی دریای خزر دریای کاسپین نامیده می شود.

- عمق دریای خزر در شمال آن کم (در برخی نواحی کمتر از ۱۰ متر) و در جنوب آن بسیار زیاد (بیشتر از ۱۰۰۰ متر) است.
- شوری دریای خزر از سایر دریاها و اقیانوس ها کمتر است.
- به دلیل وجود رودهای زیادی که به دریای خزر می ریزند، جلگه های حاصلخیزی در طول ساحل دریا به وجود آمده است.
- رودهایی که به دریای خزر می ریزند: گرگان- هراز- چالوس- سفید رود.
- کشورهای اطراف دریای خزر: ایران- ترکمنستان- قزاقستان- آذربایجان- روسیه.
- خلیج: به پیشروی آب دریاها در خشکی خلیج می گویند.
- خلیج فارس پیشروی آب دریای عمان و در خشکی های ایران و عربستان است.
- ساحل خلیج فارس از دهانه ی اروندرود تا بندر عباس امتداد یافته است.
- خور: بریدگی های عمیق کناره ی خلیج فارس که ساکنان اطراف به آن خور می گویند.
- خور ها برای ایجاد بندر و پهلو گرفتن کشتی ها بسیار مناسب هستند.
- شوری خلیج فارس بیشتر از دریای عمان است.
- عمق خلیج فارس کمتر از دریای عمان است (به طور متوسط ۳۰ متر).
- رودهایی که به خلیج فارس می ریزند: شور- مند- هندیجان- جراحی- کارون (اروند رود).
- رودی که به دریای عمان می ریزد: سرباز.
- کشورهای اطراف خلیج فارس: ایران- امارات- قطر- بحرین (جزیره ی درون خلیج فارس)- عربستان- کویت- عراق.
- کشور های اطراف دریای عمان: ایران- پاکستان- عمان.
- ساحل دریای عمان از بندر عباس تا بندر گواتر ادامه دارد.
- دریای عمان به اقیانوس هند راه دارد.
- عمق دریای عمان به سمت اقیانوس زیاد می شود و در اطراف چابهار به حدود ۳۰۰۰ متر می رسد.
- خلیج فارس از طریق تنگه ی هرمز به دریای عمان وصل می شود.
- تنگه: آبره ای که دو دریا را به هم وصل می کند.
- جزایر موجود در خلیج فارس: کیش- قشم- تنب کوچک- تنب بزرگ- لاوان- خارک- خارکو- هندورابی- سیری- ابوموسی.
- قوم پار خلیج فارس را دریای پارس می نامیدند.
- خلیج فارس را انبار نفت جهان نامیده اند زیرا دارای منابع سرشار نفت و گاز است.
- نفت و گاز از کف خلیج فارس در ناحیه ی کم عمق نزدیک به ساحل استخراج می شود.
- نفتکش ها با عبور از تنگه ی هرمز نفت خلیج فارس را به سایر کشورهای دنیا انتقال می دهند.
- در دریاها ی ایران صدها نوع ماهی زینتی و خوراکی وجود دارد.
- یکی از آبزیان مهم دریاها ی جنوب میگو است.
- فصل صید میگو نزدیک مهر ماه است.
- دریای خزر بزرگترین منبع ماهیان خاویاری است.
- خاویار یا تخم ماهیان خاویاری به مروارید سیاه مشهور است.
- به منظور رشد و پرورش ماهی های دریای خزر صید ماهی از اوایل بهار تا اوایل پاییز ممنوع است.
- ماهی های دریای خزر: کولی- سفید- کپور- کفال- کیلکا- ماهیان خاویاری (تاس ماهی، اوزون برون، دراگول، فیل ماهی).
- ماهی ها و آبزیان خلیج فارس و دریای عمان: سرخو- سنگ سر- حلوا- قباد- شوریده- زبیده- میگو.

- مراحل تولید کنسرو ماهی: حمل ماهی به کارخانه- برش به قطعات بزرگ- پختن در دیگ های بزرگ- ریختن درون قوطی ها توسط دستگاه های خودکار - اضافه کردن نمک و روغن.
- بخش عمده ای از صادرات و واردات کشور ما از طریق بندرها صورت می گیرد.
- شغل هایی که دریا به وجود آورده است: باراندازی-بارگیری-انبارداری-ماهیگیری-لنج سازی-کشتی سازی-تعمیر کشتی و لنج.
- انواع کشتی ها: ماهیگیری- تفریحی- تجاری- نفتکش.
- کارخانه های کشتی سازی و لنج سازی اطراف بندر عباس، بوشهر و چابهار در جنوب و نکا در سواحل دریای خزر معروفند.
- مردم ایران برای تفریح در تابستان به سواحل شمالی و برای تفریح در زمستان به سواحل جنوبی سفر می کنند.
- سواحل جنوبی ایران و جزایر کیش و قشم، بندر عباس و چابهار برای گردشگری در زمستان مناسب است.
- در خلیج فارس و دریای عمان ماهی های تزئینی ، مرجان ها، صدف ها، لاک پشت های کمیاب و پستاندارانی مثل دلفین و نهنگ زندگی می کنند.
- دریای خزر محل زندگی انواع ماهی ها و پرندگان مهاجر است.

فصل ۱۰) ایران و همسایگان

- مرز خط مشخصی است که یک کشور را از کشور دیگر جدا می کند.
- برای تعیین مرزها ابتدا روی خطوط مرزی توافق می کنند و خطوطی را مشخص می کنند، سپس نقشه کش ها با دقت نقشه مرزها را رسم می کنند، در مرحله ی بعد مرزها علامت گذاری می شود و با میله یا تیرک ها مرزها را از هم جدا می کنند.
- پاسگاه های مرزی به منظور حفاظت از مرز ها مستقر می شوند تا عبور غیرقانونی از مرز صورت نگیرد.
- مرزها تنها روی زمین نیستند بلکه فضای بالای مرز هم جزء آن است.
- ایران با عراق طولانی ترین مرز را دارد.
- کوتاه ترین مرز ایران با ارمنستان است.
- رودهای مرزی ایران: ارس(ایران و آذربایجان - ایران و ارمنستان - ایران و ترکیه) - اترک(ایران و ترکمنستان) اروندرود(ایران و عراق).
- خشکی ها، دریاها، رودها، کوه ها و ... می توانند مرز بین دو کشور باشند.
- ارتفاعات آرات بخشی از مرز بین ایران و ترکیه است.
- برای ورود به یک کشور به گذرنامه(پاسپورت) و روادید(ویزا) نیاز داریم.
- گذرنامه(پاسپورت): شناسنامه ی خارجی فرد است که در آن مشخصات فرد و ملیت او ذکر شده است.
- روادید(ویزا): اجازه ی پذیرش که از طرف کشوری که می خواهیم به آن وارد شویم صادر می شود.
- روابط بین ایران و همسایگان: بازرگانی- فرهنگی.
- خانه ی کعبه و مرقد مطهر پیامبر(ص) در عربستان واقع شده است.
- حرم حضرت علی(ع)، امام حسین(ع) و حضرت ابوالفضل(ع) در عراق واقع شده است.
- حرم امام رضا (ع) و حضرت معصومه(س) در ایران است.
- شباهت مردم ایران و همسایگان ایران: دین(همه مسلمان به جز ارمنستان)- زبان(افغانستان و پاکستان: فارسی)- جشن ها و اعیادملی مثل نوروز(افغانستان-پاکستان-آذربایجان-ترکمنستان)-اعیاد مذهبی مثل فطر و قربان(در همه ی کشور های مسلمان).
- در کابل و مرزهای شمال افغانستان و برخی شهرهای پاکستان هنگام نوروز سفره ی هفت میوه می چینند.

- در آذربایجان روی سفره های نوروز آجیل می گذارند.
- در پاکستان نوروز را عالم افروز می نامند.
- در ترکمنستان هنگام نوروز مراسم ورزشی ، بازی های مختلف و طبیعت گردی رواج دارد.
- بناهای تاریخی ترکیه: مسجد ایاصوفیه- مسجد سلطان احمد در استانبول.
- ترکیه از راه گردشگری درآمد زیادی کسب می کند.
- بناهای تاریخی افغانستان:مسجد آبی در مزار شریف- دره ی بامیان- مناره ی جم.

فصل (۱۱) ایستادگی در برابر بیگانگان:

- تغییر و تحول در اروپا: انتقال علوم و فنون به اروپا- رونق تجارت و بازرگانی- تحولات علمی و هنری اروپا- اکتشافات جغرافیایی.
- حدود چهار قرن پیش ، تجارت و داد و ستد میان اروپاییان و مسلمانان گسترش یافت.
- اروپاییان از طریق دریای مدیترانه و شمال آفریقا محصولات نظیر شکر،قهوه،کاغذ،قطب نما، داروهای گیاهی و ادویه را از مسلمانان می خریدند و طی این داد و ستد ها علوم و فنون بین آن ها منتقل می شد.
- اروپاییان با ترجمه ی آثار مسلمانان علوم و فنون را به اروپا انتقال دادند.
- تجارت موجب رشد شهرنشینی و شهرها در اروپا شد.
- دستگاه چاپ به وسیله ی گوتنبرگ و تلسکوپ به وسیله ی گالیله اختراع شد.
- جغرافیا و ستاره شناسی(نجوم)مورد توجه اروپاییان قرار گرفت که در شناخت سرزمین ها و راه های دریایی و تجارت به آن ها کمک می کرد.
- ۴۰۰ سال پیش بشر نمی دانست زمین به صورت کروی است.
- اروپاییان از نقشه هایی که جغرافیدانان مسلمان از جهان ترسیم کرده بودند، قطب نما و شیوه های کشتی سازی آن استفاده کردند و توانستند کشتی های محکم تر و پرسرعت تر بسازند و در دریانوردی مهارت پیدا کنند.
- پرتغالی ها و اسپانیایی ها در کشف سرزمین های جدید پیشگاه بودند.
- اروپاییان به وسیله ی کشتی های مختلف با دور زدن قاره ی آفریقا به شرق آسیا رفتند و قاره ی آمریکا را کشف کردند.
- استعمار یعنی آباد کردن اما اگر کشوری به بهانه ی آباد کردن در کشورهای دیگر نفوذ و دخالت تا منابع آن کشور را غارت کند به آن استعمار گر می گویند.
- به سرزمینی که استقلال سیاسی و اقتصادی نداشته باشد و تابع حکومت های استعمارگر باشد ، مستعمره می گویند.
- بیشتر دخالت و نفوذ بیگانگان در ایران در زمان حکومت های قاجاریه و پهلوی بود.
- افرادی که در ایران با استعمار مبارزه می کردند: امیرکبیر(با استعمار روس و انگلیس)- میرزاکوکچ خان جنگلی(با استعمار روس و انگلیس)- رئیس علی دلواری(با استعمار انگلیس)- دکتر مصدق و آیت ا... کاشانی(با استعمار انگلیس و آمریکا).

فصل (۱۲) آزادی خرمشهر

- در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ عراق به خرمشهر و تعدادی از شهرهای ایران حمله ی هوایی کرد و جنگ تحمیلی آغاز شد.

- شهرهایی که مورد حمله ی هوایی عراق قرار گرفتند: بوشهر-آبادان- خرمشهر- اهواز- شهرکرد- اصفهان- دزفول- اندیمشک- دهلران- مهران- ایلام- گیلان غرب- سرپل ذهاب- همدان- قصر شیرین- نوسود- سنندج- مریوان- تهران- پیرانشهر-تبریز- ارومیه.
- شهرهایی که مورد حمله ی زمینی عراق قرار گرفتند:آبادان- خرمشهر- اهواز- سوسنگرد- دزفول- اندیمشک- ایلام- دهلران- مهران- گیلان غرب- سرپل ذهاب- نوسود- قصرشیرین- مریوان- بانه.
- انقلاب اسلامی ایران در بهمن ماه ۱۳۵۷ به رهبری امام خمینی (ره) به پیروزی رسید.
- امام خمینی(ره) شخصیت ضد استعماری داشت.
- علل حمله ی نظامی عراق به ایران: ۱- استقلال سیاسی و نظامی ایران ۲- حمایت ایران از مظلومان جهان و فلسطین ۳- سوء استفاده ی صدام رئیس جمهور عراق از ضعف ارتش و کم بودن توان نظامی ایران.
- خرمشهر یک بندر مهم بازرگانی و یک شهر جنوبی است. این بندر در محل برخورد کارون و اروند رود قرار دارد.
- نزدیک ترین شهر به خرمشهر آبادان است.
- یکی از رویاهای صدام و فرماندهان عراق، تصرف خوزستان و تملک خرمشهر و اروند رود بود.
- مردم خرمشهر ۳۴ روز در برابر ارتش عراق جنگیدند.
- در زمان سقوط خرمشهر ، محمد علی جهان آرا فرمانده سپاه پاسداران خرمشهر بود.
- پس از سقوط خرمشهر ارتش عراق این شهر را غارت کرد و عده ی زیادی از مردم را به شهادت رساند. برای همین به آن خونین شهر می گویند.
- بعد از سقوط خرمشهر ارتش عراق به قصد تصرف آبادان ، آنجا را محاصره کرد.
- امام خمینی (ره) به مناسبت آغاز جنگ می فرمایند: من از ملت بزرگ ایران خواهانم که در هر مسئله ای که پیش می آید قوی باشند، قدرتمند باشند، متکی به خدا باشند و از هیچ چیز نترسند. ما از آن قدرت ها نترسیدیم. این(صدام) که قدرتی ندارد. عراق که چیزی نیست.
- به نیروهای مردمی بسیج می گویند.
- بسیج با همکاری ارتش و سپاه ، خرمشهر را آزاد کرد.
- خرمشهر طی سه مرحله عملیات بیت المقدس و با رمز "یا محمد بن عبا... (ص)" در تاریخ ۳ خرداد ۱۳۶۱ آزاد شد.
- امام خمینی (ره) به مناسبت آزادسازی خرمشهر می فرمایند: خرمشهر را خدا آزاد کرد.
- ایران در سال ۱۳۶۷ قطع نامه ی صلح را امضا کرد و جنگ تحمیلی بعد از ۸ سال به پایان رسید.